

mo účastníci válečného střetnutí na straně vítězů, na straně těch, kteří porazili Rakousko-Uhersko a Německo.

Před odchodem ze země vybudoval podzemní organizaci nazvanou Maffia (podle vzoru protirakouského bojovníka Garibaldiho). Brzy přišel za Masarykem do ciziny jeho spolupracovník dr. Edvard Beneš a v Paříži se spojili s Milanem Rastislavem Štefánikem* a založili českou národní radu, která se postupně stala uznávaným představitelem a reprezentativním orgánem národně-osvobozovacího boje Čechů a Slováků.

Masaryk měl četné styky v USA, a díky hlšenradě byl znám tamějšímu tisku, ale v Evropě to byl právě Štefánik, muž zcela výměných vlastností, snoubenec italské princezny, letec, muž přijímaný jak ve francouzském prezidentském paláci, tak u anglického dvora, kdo Masarykovi a Benešovi otevřel dveře v Evropě.

Pokud jde o Rusko, až do únorové revoluce roku 1917 tam T. G. Masaryk nesměl. Byl na indexu jako autor knihy Rusko a Evropa, a u carského dvora organizoval český odboj poslanec Dürich.

Zcela mimořádnou pomocí byla Masarykovi známost s čechoameričanem Emanuelelem Voskou. Začínal jako socialista a přišel do USA někdy kolem roku 1880. Vzmohl se, stal se majitelem mramorových dolů v Kansasu, a i hluk byl nanobyčejně ohledně úspěšný. Vypuknutí války ho zastihlo v Brazílii jako oběhu neutrálního státu konal pro Masaryka kurýrní službu, vozil filosofické zprávy v podlévích bot. Zároveň jako redaktor českého tisku v USA jako první čechoameričany informoval o protestu Masarykovi a pomohl zval odboj českého protirakouského loajalisty v USA dr. J. Š. Mlýna na cestu, že kurýrní služba pro T. G. Masaryka nebyla jediná. Voskovcem byla nakládána německého rejdařství v New Yorku, ve spojení s Hotel von Amerongen uložil v USA, kupříkladem Gauntien, Voska vybudoval apartmánovou síť zahraničních služebnictva zastupitelských úřadů Trojspolku v USA, včetně voditelů sloužících používán Němci k transatlantickému spojení (Mayville, Long Island). Služba řízená pod hlavičkou krycí společnosti Photomograph Company měla přes osmdesát agentů. Voska měl posleze dokonce právo vydávat pro členy své společnosti pasy, celkem jich vydal přes 200. Zároveň se americké noviny staraly o to, aby se intimní informace z trojspolkových zastupitelství dostaly na světlo.^{162/}

Nemalou pomoc Masarykovi v USA prokázalo české unionistické hnutí vedené sociálním demokratem Josefem Martínkem.

Přes Vosku byl ruský velvyslanec v Londýně informován o situaci na frontě, a protože první pokusy a přeběhnutí vojáků českých jednotek končí-

* Praktický ovšem Štefánik našel a udělal je.

la často tragicky v křížové palbě jak ruských jednotek, které úmysly převratníků nechápaly, tak rakouských loajalistů, byl domluven jednoduchý trik. Pokud se o půlnoční ozvala z rakouských zákopů melodie písně Hej Slavyňo, pokládáná tehdy za jakousi panslovanskou hymnu, byly ruské jednotky poučeny, že nemají střlet.^{3/}

Přes kádrové změny v rakousko-uherské armádě a desítky, ba snad stovky poprav, nepodařilo se charakter českého vojáka v rakouské uniformě změnit. Přebíhalo se dál.

V době vypuknutí války žilo v Rusku na tisíce Čechů a Slováků. Odcháceli na Rus jako řemeslníci a podnikatelé, kterým Rusko mohlo dát a dávalo víc než Rakousko. Vytrýbali se vojenské službě v Rakousku, hledali krajinu v vějším kusem šunky. V Rusku ho nalezali. Byli vzdělanější, odborně to pro přípravu a do Ruska přicházeli jako lidé XX. století do země, kam ještě toto století nezasáhlo.

Byli ovšem rakouskými občany a po zahájení válečného konfliktu jim hrozila internace. Dalo se jí vyhnout. Žádosti o ruské poddanství a vstupem do armády. Kromě těchto praktických důvodů byly ovšem ve věci i důvody emocionální. Rusko jim bylo domovem lepším než Rakousko.

17. září 1914 přijal car Nikolaj II. zástupce Čechů v Rusku a udělil jim nejvyšší povolení sloužit v ruské armádě spolu s přáteli, aby koruna sv. Václava zazářila v paprscích rodu Romanovů. Car si dal rovněž zakreslit do mapy budoucí hranici českého státu. Už před tím, ironií osudu 20. srpna 1914, byla ovšem zřízena Česká družina. Původně se měla jmenovat Husácká družina, kádr tvořili členové Sokola Moskva a Sokola Petrohrad, a 23. srpna byla tato jednotka skutečně v Kyjevě zformována. Na den sv. Václava, 28. září 1914, složila Družina v Kyjevě přísahu a byl jí posvěcen praporek. Měla 1014 členů, z toho 29 Slováků. Velitelem byl podplukovník Kozmenov a do důstojnického sboru bylo jmenováno několik Čechů, kteří předtím dosáhli důstojnické hodnosti buď v ruské, nebo rakousko-uherské armádě. Byli to:

(voj.) Čechek, Klecanda, Husák, z bývalých rakousko-uherských důstojníků Fierlinger, Švec, Vašátko a Voženílek.

11 měsíců později, 27. října, už byla Družina (brigáda) bojově nasazena v armádě generála Brusilova, nikoli jako celek, ale rozpuštěna v poloetích po celé frontě, a explicitně užívána k průzkumné činnosti. 12. prosince byl její příslušník Antonín Grmela zajat Rakušany a oběšen.

Už ohledu na to, že carská vláda, zejména její germanofilská část, se divila na činnost Družiny s nedůvěrou a náborem z řad zajatců byly kladeny průzkumy, byl to základ. Prvních 1000 Čechů se chopilo zbraní, dobrovolně.

23. srpna 1914 (Masaryk je ještě ve Vídni) složilo přísahu prvních 126 členů Sokola Paříž. Na přímluvu Arnošta Denise a pod vedením malíře